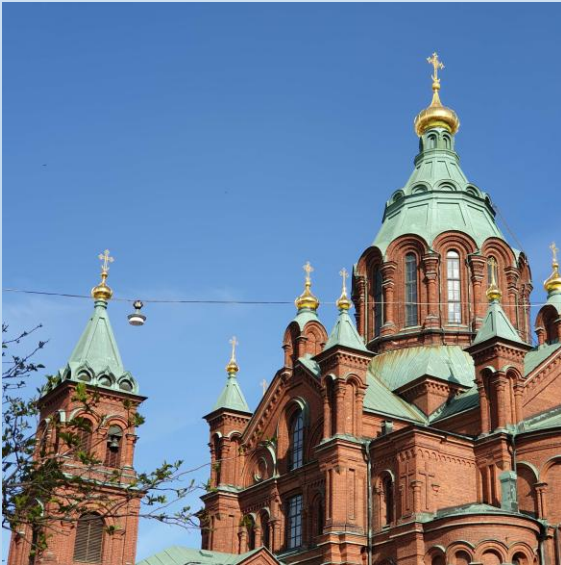
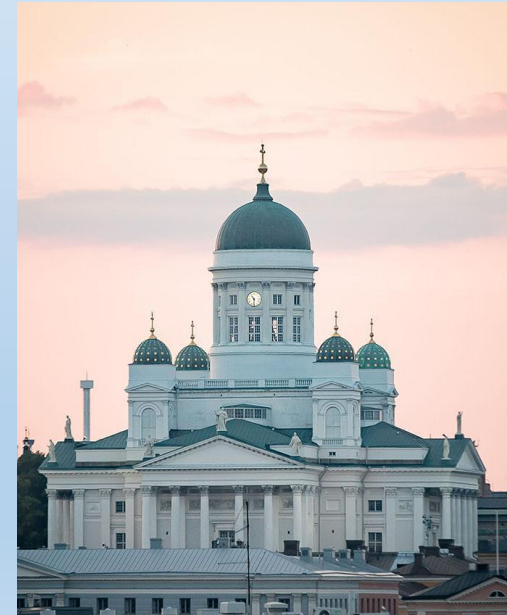

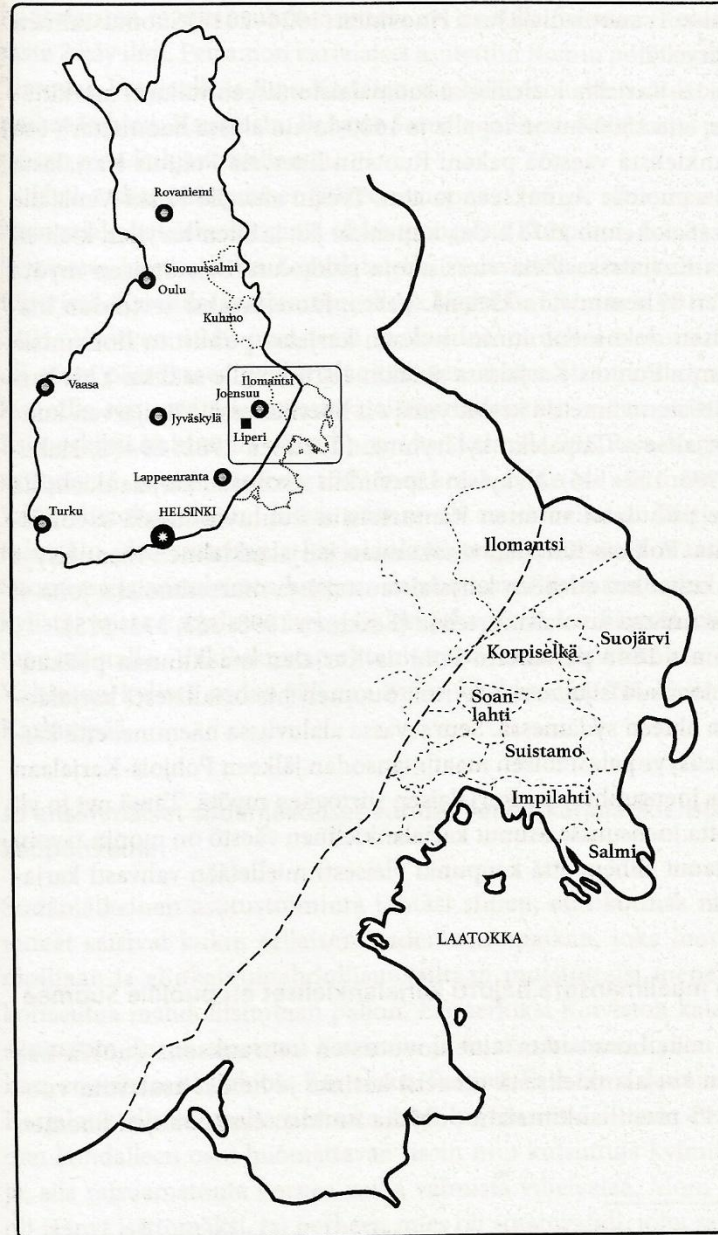
Karjalan kieli, suomen lähin sukukieli

Leena Joki 18.9.2025

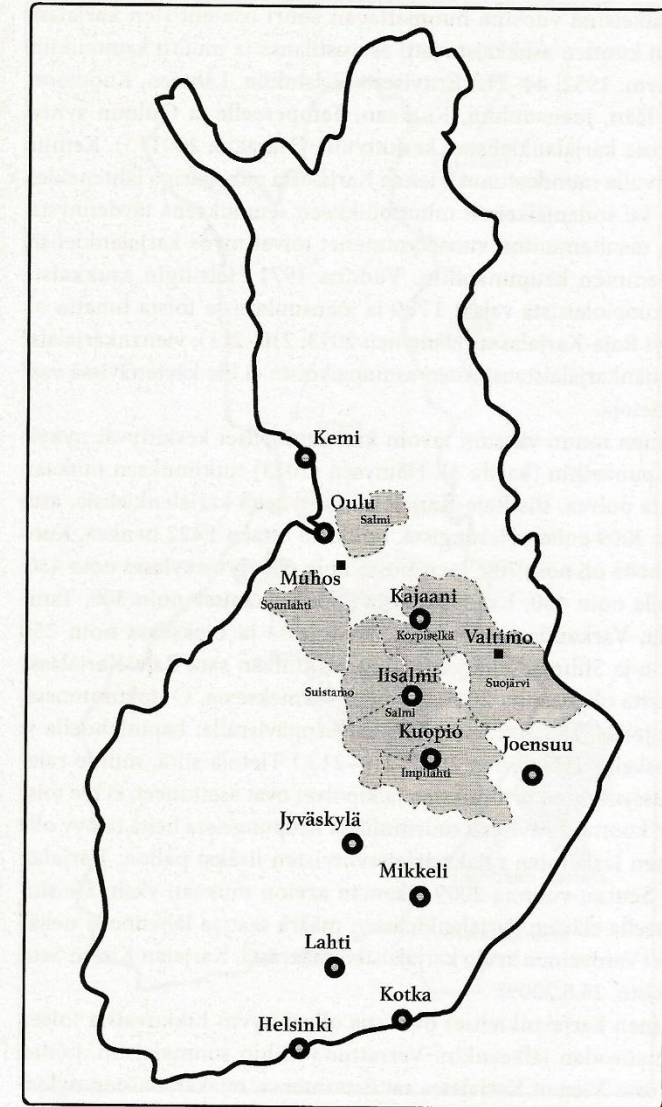

Suomen karjalankielisten perinteiset asuma-alueet

Kartta 1. Suomen karjalankielisten perinnäiset asuinalueet.

Karjalankielisten alueellinen keskittyminen nykyisin

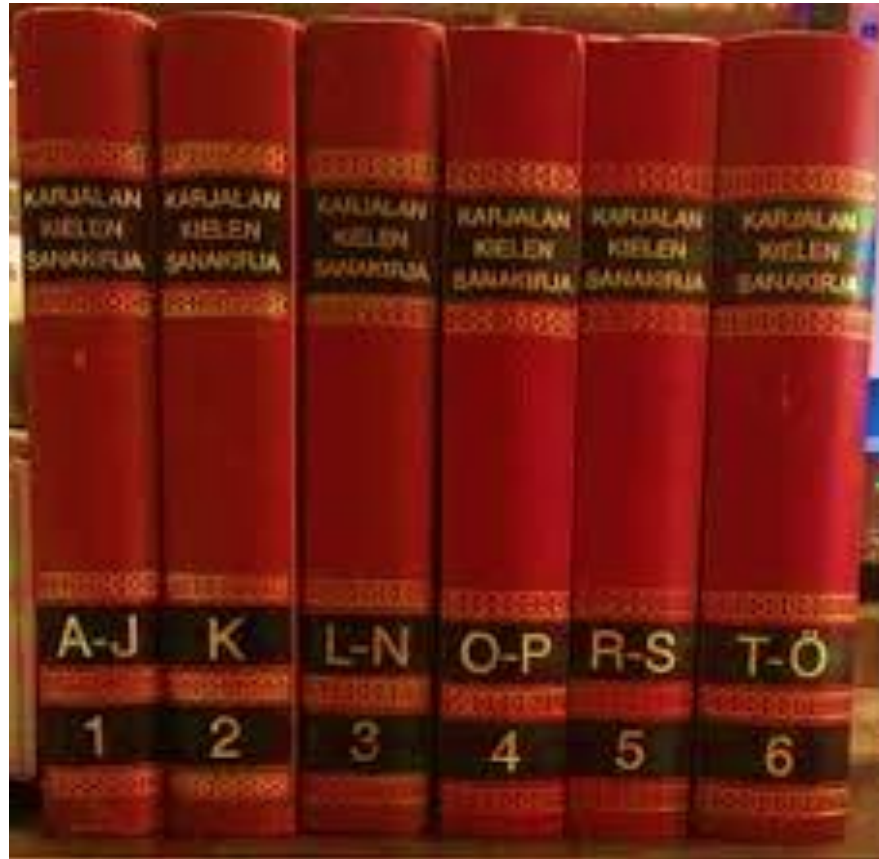
Kartta 3. Karjalankielisten alueellinen keskittyminen Suomessa nykyisin.

**Anneli Sarhimaa:
Valetut ja
vaiennetut
2017**

Karjalan kielen murre-eroja: äänteitä ja muotoja

viena	eteläkarjala	livvi (aunus)
mie, šie, heän ~ hiän	mie, sie, heän ~ hän ~ hiän	minä, sinä, häi
myö mänemmä, työ mänettä	myö mänemmä, työ mänettä	myö menemmö, työ menettö
akka, emäntä	akka, emändä	akku, emändy (gen. akan, emändän)
šeän ~ šiän ~ seämi	seän ~ seämi ~ sydän ~ syväin	syväin
roštuo ('joulu')	rostuo ~ rostova ~ raštava	rastav ~ rastavu (gen. rastavan)
roah, rakehen, raista ('rae; raesade')	rais, ragehen, raista	rais, ragehen, raistu
jalka, jalan; nälkä, nälän; märkä, mäsän	jalga, jallan; nälkä, nällän; mäsä, mäsän	jalgu, jallan; nälgy, nällän; mäsä, mäsän

Karjalan kielen sanakirja

Karjalan kielen sanakirja

Kirjoita hakusana

PÄIVÄN SANA

Tver, Miitetsköi 1977 (Kauas läksit karjalainen)

priha s.

Näytä: Koko artikkeli | [Ilman esimerkkejä](#) | [Sanaliput](#)

1. nuori naimaton mies, poikamies, naimaikäinen poika, nuorukainen.

▼ ESIMERKIT

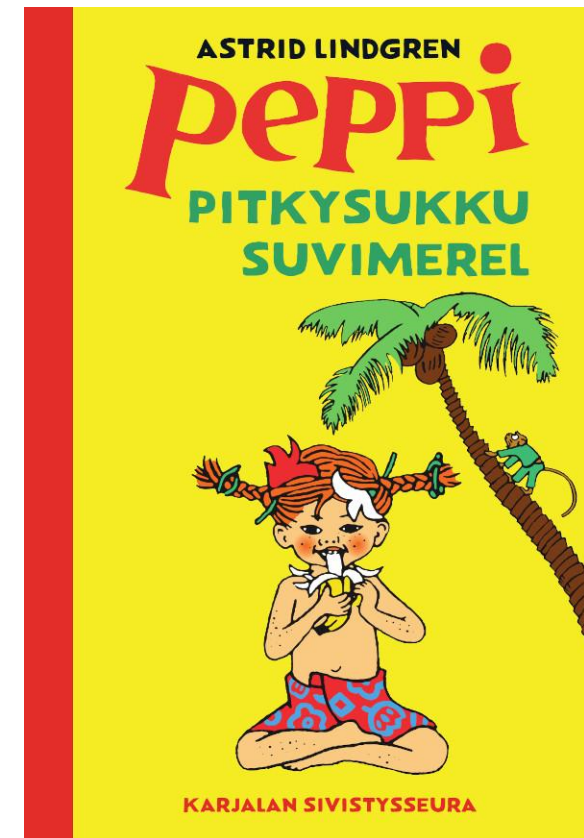
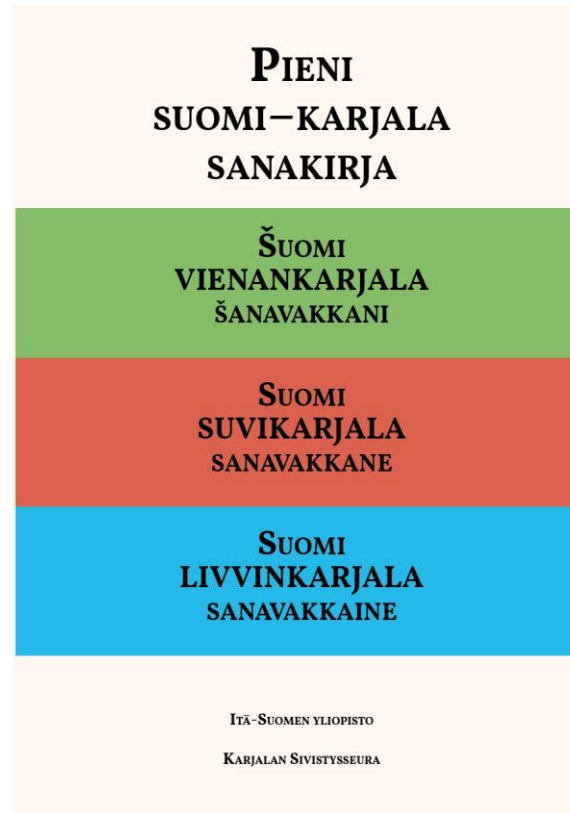
- *priha*. [Uhtua Vuokkiniemi](#)
- *moamom pešömä paita prihoa vuottau. Piiteristä priha tuotih, tällä moalla ruokitah* (= samuvoara; arv.). [Kontokki](#)
- *ńiin briha, elä magoa viikkuo koissas!* [Tunkua](#)
- *Dańilašša on kolme brihua.* [Rukajärvi](#)
- *pojad oldih brihana molommat.* [Paatene](#)
- *i tsoarin tytär mielä häneh, sih brihah.* [Porajärvi](#)
- *briha.* [Korpiselkä Suojärvi](#) [Impilahti](#) [Vitele](#)
- *briha eu týťtö: helmašša ei tuo* (nim. *lašta*; sp.). *mie olin nuorem bríhan keh.* [Tver](#)

Karjalan kielen nykytilanne

- vakavasti uhanalainen kieli sekä Suomessa että Venäjällä
- virallista lain suojaamaa asemaa kielellä ei ole missään
- puhujamäärien arviot vaihtelevat
- Suomessa n. 5 000 henkilöä käyttää kieltä päivittäin ja 11 000 puhuu sitä hyvin
- Venäjän puolella suuntaa antavia arvioita: 13 000 – 20 000 puhujaa
- kieltä elvytetään ja kehitetään molemmissa maissa: opetus, julkaisut, media ja some... Yle uudizet karjalakse (vuodesta 2015)
- Suomessa elvytyksestä vastaa Itä-Suomen yliopisto, jossa myös tutkitaan karjalaa

Oppikirjoja, sanakirjoja, kaunokirjallisuutta...

<https://www.karjalansivistysseura.fi/kauppa/>

Tverinkarjalaisen puheen tallennusta: Itä-Suomen yliopiston kenttäretki 2016

Itä-Suomen yliopiston elvytyshanke

Ruadoelossanasto (= työelämäsanasto; suomi–
livvinkarjala), esimerkkejä:

etätyö – loittoruado

irtisanominen – ruavospäi työnnändy

rekrytointi – eččo

sairauspäiväkorvaus – voimattomuspäiväankorvavus

Kielilainsäädäntö Suomessa

- **PERUSTUSLAKI**: Suomen kansalliskielet ovat **suomi** ja **ruotsi**. Laissa säädetään myös **saamelaisten** ja **romanien** sekä **viittomakielisten** kielellisistä oikeuksista.
- lisäksi erilliset **KIELILAIT** saamen kielille ja viittomakielille (saamen kielilaki ja viittomakielilaki)
- **karjala** Suomessa ainoa kotoperäinen kieli, jota ei mainittu missään laissa

Yle uudizii karjalakse

Varavonalaine karjalan kieli on suannuh elvytysprogramman – ruadojoukko ezittäy karjalankielizile omua rahvahansuuduo (19.5.2025)

Karjalan kieli on suannuh hätken vuotetun elvytysprogramman. Sih on kirjutettu enäm kahtukymmendy toimenpidehezitysty, kudamat todevujes lujendettas karjalan kielen eloivägie. Specialistoin joukko mainiččou paiči muudu uvven toimielimen perustandua. Ruadonimel ”karjalaine rahvahansuudo”, suomekse ”karjalaiset kansankäräjät”, kučuttu toimielin vastuas karjalan kielen elvytändäs da kehitändäs sego kieliyhtehistön ruandas...

<https://areena.yle.fi/1-73056320>

Karjalan kielen elvytysohjelma 2025

- taustalla valtioneuvoston vähemmistökieliä koskeva kielipoliittinen ohjelma (2022)
- laatijoina OKM:n nimittämä asiantuntijatyöryhmä ja Itä-Suomen yliopiston karjalan elvytyshanke
- 23 konkreettista toimenpide-esitystä, esim.
 - ”karjalaiset kansankäräjät/kielikäräjät” vastaisi osaltaan karjalan kielen elvyttämisestä ja kehittämisestä sekä kieliyhteisön toiminnasta
 - kielen opetukseen liittyvät toimet; erityisesti lapset ja nuoret!
 - karjalan kielelle oma kielilaki (vrt. saame ja viittomakielet)
 - karjalan kielen lautakunta Kotuksen yhteyteen
 - karjalankielinen toimitus Ylelle

Karjalan kielen elvytysprogramma

*Karjalan kielen
elvytysohjelma tutuksi*
-seminaari Eduskunnan
Pikkuparlamentin
Kansalaisinfossa
24.9. klo 12.00–14.00
(paikan päällä ja
webinaarina)

PERTII RUOKIN, MATTII PANEN (Karjalan Sivistysseura 2025)

perti = huone, talo, pirtti;

ruokkie = siivota;

panna mattie = kiroilla

- Ruoki perti mattii panemattah!
- Minun tukat jo ammui harmistuttih. (= Hiukseni harmaantuivat jo kauan sitten.)
- Älä hirnu stolahpäi! (= Älä aivasta pöytään päin!)

Riskisanoja (1)

- renki = ämpäri: *rengin perze 'ämpärin pohja'*
- kravatti = vuode, sänky: *Kata kravatti!*
- haju = ymmärrys, järki, äly: *Ongo šiula hajuo piälakašša?*
- jaksoa = riisua: *Jakša voattiet!*
- syntyö = mahtua: *Ei synny kengy jalgah.*
- vero = ateria: *Yheštä kalašta lieu véro šuuři.*

Riskisanoja (2)

- asuo = tehdä, rakentaa: *Hyvän venehen azuid* (hyvän veneen rakensit).
- rakassella = hoputella: *Muidu vai rakastelou, itše ei lähte* (muita vain hoputtelee, itse ei lähde).
- juopuo = tulla huonovointiseksi; pyörtyä: *Piä kivistäü, juovuin*.
- linna = kaupunki: *Ťvér(i) on šuuri linna*.
- häkki = härkä: *Häkkilöih pidäy taluo lehmy* (lehmä pitää viedä astutettavaksi).

Riskisanoja (3)

- moata = nukkua: *Hiän maguau kui lapši!*
- nukkuo = torkkua: *Uñi on, nukkuu jo, ei vielä makoa.*
- äijä(n) = paljon: *Äijän tiijät, vähän maltat.*
- viikko, viikon = kauan: *Vie sinä viikon elät.*

Pannah äijän kalua kattilah ta keitetäh viikko. (sanaleikki vienankarjalasta)

Nettilähteitä

Karjalan kielen verkkosanakirja:

<https://kaino.kotus.fi/kks/>

Marja Torikka: Karjala – kieli, murre ja paikka

<https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk129/index.shtml>

Itä-Suomen yliopiston blogi:

<https://blogs.uef.fi/karjalanelvytys/>

*Passipo šuuri kuuntelemua
– mänkiä tervehenä!*

